

Oslo domkirke, 01.08.2025

Preken, søndag før pinse, Joh.16,12-15:

12: Ennå har jeg mye å si dere, men dere kan ikke bære det nå. 13 Men når sannhetens Ånd kommer, skal han veilede dere til hele sannheten. For han skal ikke tale ut fra seg selv, men si det han hører, og gjøre kjent for dere det som skal komme. 14 Han skal herliggjøre meg, for han skal ta av det som er mitt, og forkynne det for dere. 15 Alt det som min Far har, er mitt. Derfor sa jeg at han skal ta av det som er mitt, og forkynne det for dere.

Avskjeder er sterke saker. Enhver som har stått på en flyplass eller en togstasjon vet det, enten man selv er med i avskjeden eller ikke. Det lidenskapelige kjæresteparets omfavnelser, en mors siste bekymrede formaninger inn av togdøra, den eldre mannens takknemlige gest til sin venn, helgepappaen som står litt fortaapt tilbake. Noen ganger er det alt det gode som gjør avskjeden vond; jo større kjærlighet, jo tettere bånd, jo vondere avskjed. Andre ganger gjør det mest vondt fordi alt ble så annerledes enn vi håpet og ønsket, eller forsoningen uteble.

I søndagens tekst kommer vi rett inn i avskjedsstunden mellom Jesus og disiplene hans. De har spist påskemåltidet sammen, Judas har stukket av gårde for å forberede forræderiet av Jesus, og de andre elleve sitter igjen og prøver å forstå det Jesus forsøker å fortelle dem. Jesus tar tak i de spørsmålene de ikke våger å stille, han setter navn på deres sorg og gjør den på et vis lovlig, han trøster dem ved å prøve å forklare hvorfor dette er det beste. Og han forbereder dem på at han har mer å si dem, men at de ikke skal få mer av gangen enn det de klarer å bære.

Avskjeder og fravær er sterke saker. Og de kan gi oss et nytt blikk. Tor Jonsson har skrevet noe om at "Nærast er du når du er borte / noko er borte når du er nær". Nærværet kan av og til bli mer intenst i fraværet. Nærfrafravær kan vi kanskje kalle det. Fordi fraværet også gir et annet perspektiv, et rom for ettertanke, en forsterking av minner. Mange av oss som har mistet noen vi elsket, har kjent på det; at den vi savner blir intenst nærværende på en ny måte.

Når det gjelder Jesus og vennene hans, ser det ut som at disiplene viser større innsikt i hvem Jesus var og hva han ville, ETTER at han var gått tilbake til Gud. Som om de ikke kunne fatte dimensjonene i ham og budskapet hans mens han var menneske sammen med dem på jorden. Jeg har flere ganger vært litt misunnelig på disiplene, at de fikk leve sammen med Jesus på den måten de gjorde. Men når vi leser om forholdet mellom Gud og gudsfolket opp igjennom, virker det ikke som det nødvendigvis var noen fordel og ha en sånn fysisk nærhet til Gud. Både altfor stor avstand og null avstand kan gjøre det mer krevende å få oversikt, skjønn hva vi ser og hva som er på gang. Altfor stor avstand i tid, rom eller situasjon, gjør

innlevelsen og detaljene mindre tilgjengelige. Null avstand kan hindre oversikt og perspektiv, både fysisk og mentalt.

Disiplene sto midt oppi det i påsken, men ettersom dagene og ukene gikk etter oppstandelsen og de begynte å få litt avstand til det som hadde skjedd, skjønte de kanskje mer? Avskjed og fravær kan gi en ny og annerledes nærhet.

Jeg antar likevel at disse dagene mellom himmelfart og pinse for de første disiplene var en slags unntakstilstand. Jesus hadde tatt avskjed med disiplene, og de hadde enda ikke mottatt Den hellige ånd slik de gjorde på pinsedag. De må ha vært i et krevende mellomrom, fylt av fravær, venting, sorg og håp?

I leseteksten fra 1.Kongebok hørte vi om profeten Elia. Det høres ut som også han var i et krevende mellomrom? Jeg tipper han og flere av disiplene var litt på samme sted? De hadde gitt alt for Gud, gått «all in», opplevd store ting, men der vi kommer inn i tekstene ser det ganske mørkt ut. I kapittel 18 var Elia superstjernen som vant over 400 av guden Baals profeter, da han utfordret dem til en slags duell med henholdsvis Jahve og Baal i ryggen. Men her i kapittel 19 kan det virke som den sterke troen og kraften til Elia er helt borte; her er han bare livredd, desillusjonert og vil dø. Disiplene er kanskje ikke på et helt så mørkt sted, men det er grunn til å tro at også de var ganske desillusjonerte og redde, i hvert fall avventende. Både Elia, og disiplene der de var, var nok i et krevende mellomrom.

Det kan for mange av oss være ganske kort vei mellom mørke og lyse dager, selv om ikke alle opplever et like stort spenn som Elia. Det gjør livsfarlig vondt om dagene preges av sorg, fravær, forvirring eller framtidsfrykt, tap av mening og håp. Statistisk er det helt sikkert flere av oss her i Domkirken i dag som kan kjenne oss igjen i disiplene og Elia; at vi har vært eller er i et mørkt mellomrom.

Det er sjelden en quick-fix på det mørke mellomrommet; det vet de blant oss som har vært eller er der. Men som kirke bekjenner vi en Gud som er med oss, alltid; også når det ikke kjennes sånn, også når vi er i mørket eller mellomrommet. Som kirke bekjenner vi en korsfestet og oppstanden Gud som er sterkere enn mørket og døden. En Gud som har grenseløs omsorg for oss, og som sier det samme som Gud sa til Elia: "Stå opp og spis, hvis ikke blir veien for lang for deg". En Gud som sa nesten det samme til dyvåte og utslitte disipler da de møtte Den oppstandne Kristus på stranda etter de hadde vært ute og fisket hele natta, og de hørte ham rope «Kom og spis!» Slik uendelig mange mammaer og en del pappaer gjennom århundrene daglig har ropt til sine barn: «Kom og spis!» Slik Jesus inviterer oss til i nattverdens brød og vin, og igjen sier: «Kom, for alt er ferdig - kom og spis!»

Livet er ikke for pyser. Som Elia og som disiplene trenger vi stadig hvile og påfyll; en rast langs veien når det røyner på. En tur hit til Domkirken med musikk, ord, lystenning og måltid, er næring for kropp og sjel. Så fortsett å komme!

Elia-fortellingen minner meg også på noe annet når det gjelder gudsnærvær og rasteplasser. Da Elia var i mørket, møtte han ikke Gud i stormen, jordskjelvet eller ilden, ikke i de store manifestasjonene, men i stillheten. Elia fikk mot til å leve, han fikk næring og fornyet nærvær av Gud gjennom en "skjør stillhet".

Opp igjennom historien har mennesker søkt Gud i stillheten, i naturen, i klostre, i meditasjon, i stille oppmerksomhet. I vår tid, her i vår by, kan det være krevende å søke stillhet, men den finnes. Og det kan hjelpe å få troen ned i kroppen, ned i bena, og ut på veien.

I dag markerer vi pilegrimsledens dag, og vi er alle invitert til å bli med på vandringen herfra, via pilegrimsleden bort til Middelalderparken og Bispegården, der vi har høytidelig åpning av Pilegrimssenteret. Den ytre stillheten får vi nok ikke så mye av på denne vandringen gjennom byen, selv om vi går en av etappene i stillhet - men kanskje får vi kjenne på den indre stillheten? Augustin snakket om hjertet som er urolig helt til det finner hvile hos Gud. Helt siden kirkens første tid har mennesker valfartet til hellige steder, og både vandringen og målet har vært en åndelig reise. Stadig flere oppdager nettopp pilegrimsvandringen som en vei til fellesskap med Gud, med andre mennesker og alt levende, og en vei til indre stillhet og fred.

For en del år siden kom den danske journalisten Charlotte Røhrt med sin debutbok: "Jeg møtte Jesus. Bekjennelser fra en motvillig troende." Hun var ikke religiøs, men la ut på vandring langs pilegrimsleden til Santiago de Compostela. I boka forteller hun om to konkrete møter med Jesus på den vandringen, der hun både så ham tydelig og hørte ham snakke, og hun beskriver sin egen åndelige reise. Bokas førsteopplag ble utsolgt på to dager. På Facebook og nettavisenes debattsider gikk diskusjonen den gang i høye bølger, både om henne og opplevelsen hennes. Noen ga henne diagnose og ba henne holde sine syner for seg selv, noen harselerte, andre møtte henne med respekt, nysgjerrighet, gjenkjennelse – og noen kristne innrømmet overfor henne at de var misunnelige, og syntes det var litt rart at hun, som ikke var kristen, fikk en sånn opplevelse. Men det finnes etter hvert mange sånne fortellinger, der både folk med et religiøst og med et ikke-religiøst utgangspunkt har hatt slike åndelige erfaringer på pilegrimsferd. I islam er pilegrimsferden til Mekka en åndelig plikt, og de av mine muslimske venner som har vært avgårde, har stort sett opplevd turen som viktig for både troen og livet mer generelt.

Disiplene var i et mellomrom mellom påske og pinse. Vi lever i et mellomrom mellom Jesu første og andre komme; et eskjatologisk mellomrom, der noe avgjørende har skjedd, og der gudsriket bryter fram, men enda ikke fullt ut. I dette mellomrommet inviteres vi til vandring og hvile, måltid og fellesskap: Kom og spis!

Biskop Sunniva